

ԿՐԱՆԴ ԶՕՐԱՎԱՐԸ

(Տես էրես 312-313:)

Ողիսես Սիտնէյ Կրանդ՝ Օհիոյ տէրութեան Գլէրմոն նահանգին Քոինդ Բլէզանդ փոքրիկ քաղաքը ծնաւ 1822 տարւոյն ապրիլի 27ին. բայց իր նախնիքը ծագմամբ Սկոտլանդի էին: Իր մամը Հին դիւցազանց անուանց սաստիկ սիրող ըլլալով, իրեն ուզելով թուան անունը Ողիսես դրուեցաւ: Բայց ետքը Նոր-Եօք նահանգին Ուէսդ-Քոինդ քաղքին զինուորական դպրոցը մտնալով, չը գիտցուիր ինչ պատճառաւ Ողիսես Սիտնէյ կոչուեցաւ:

Մինչև տասնուչորս տարուան հասակը կ'օգնէր իր հօրը խաղախորդութեան արուեստիւ. բայց չուտով երեան ելլալով իր առ զինուորական արուեստն ունեցած յարմարութիւնն ու հակամիտութիւնն, ուսողութիւն սորվելու համար Քէնզըքի նահանգին Մէյրլիլ քաղքին դպրոցը դրուեցաւ: Պատանեկութեան առջի տարիներէն սկսեալ կը սիրէր իր հայրենեաց հասարակապետական կառավարութիւնը, և կը յարգէր հասարակապետութեան անուանի նահատակներն, ինչպէս Գէորգ Վուշինկզըն, և այլք:

1839 տարւոյն յուլիսի առջի օրը Ուէսդ-Քոինդի զինուորական դպրոցը մտաւ, ուր չորս տարի կեցաւ, և միշտ նշանաւոր հանդիսացաւ առ զինուորական արուեստն ցուցած սիրովն և յառաջագիմութեամբն. այնպէս որ 1843ին դպրոցէն ելլալով, մէկէն կանոնաւոր բանակին հետեակազօրուն չորրորդ գրնդին տեղակալ դրուեցաւ: Երբ 1846ին Մեքսիկոյի ու Միացեալ նահանգաց մէջ պատերազմ ծագեցաւ, տեղակալն Կրանդ՝ Վերագրուսի և ուրիշ պատերազմաց ու Մեքսիկոյ մայրաքաղաքին յարձակման մէջ արիութեամբ և խելքով պատերազմելով՝ փառաց դափնիներ ժառանգեց. և նոյն իսկ պատերազմի

մի դաշտին վրայ, առաջին տեղակալ և պահապետ զօրաց (Quartermaster) անուանեցաւ. և հինգ բարձրաստիճան սպաներ ու զօրավարներ իրենց պաշտօնական գրութեանց մէջ գովեցին Կրանդին ցուցըցած անտեղիտալի ճիշն, քաջասրտութիւնն ու խոհեմութիւնը: Եւ երբ Միացեալ նահանգաց յաղթական ելլալով՝ վերջացաւ պատերազմը, Կրանդ՝ զնդապետի աստիճանաւ հայրենիք դառնալով հարուստ քաղաքացւոյ մը դստեր հետ ամուսնացաւ, և ետքը հրաման ընդունելով իր գունդը դարձաւ յՕրեկոն, խաղաղական Ովկիանու եղերաց վրայ:

Բայց իր ընտանիքէն հեռու ըլլալն, խաղաղութեան պատճառաւ դատարկ կեանքը, ու պատուոյ և փառաց մէջ դանդաղ յառաջանալն, ձանձրալի բրին իրեն զինուորական վիճակը, ուստի առ ձակուրդ խնդրեց և ընդունելով 1854ին յուլիս 31, սկսաւ իր միսիթարութիւնը ընտանի դադմանց ու քաղաքական արուեստից մէջ փնտռել: Ուստի զնաց նախ 'ի Սան-Ղուիզ, ուր իր ազգակա՛նաց ազարակաց մէջ հողագործութիւն կ'ընէր. անկէ զնաց Կալենա, ուր իր հօրը վարած արուեստին՝ խաղախորդութեան հաշուէգիրքը կը բռնէր: Եւ երբ այսպէս գոհութեամբ կ'ապրէր 'ի ծոց իւր ընտանեացը, 1861ի քաղաքական պատերազմը արժարժեց նորէն Կրանդի սրտին մէջ հայրենասիրութե և զինուորական փառաց նախանձը, ուստի փութաց նորէն հայրենեաց ծառայութեան ինքը զինքը նուիրել:

Հոս կը սկսի Կրանդին զինուորական կենաց երկրորդ ընթացքը, որ շատ նոր ըլլալուն քիչ շատ ամենուն ծանօթ է, ուստի քանի մը զլխաւոր կէտերն միայն յիշատակենք: Իլլինէզի կառավարիչը զնդի մը հազարապետ անուանեց ըզԿրանդ և չորս ամիս ետքը լինքըն նախագահէն կամաւորաց Զոկատի մը զօրավար դրուեցաւ, և Գէրն նահանգին, (որ կիլնայ հարաւային Իլլինէզի մէջ, հոն ուր Օհիոյ գետը Միսիսիբի կը թափի) նիզակակից բանակին հրամա-

նատար եղաւ։ Կրցաւ հոն իր յաջողակութեամբն քիչ կորուստով Տընէլըն բերդին դէմ կռուիլ, ուսկից ետքը կամաւորաց բարձրաստիճան զօրավար անուանեցաւ։ Նոյն տարւոյն ապրիլի վեցին ու եօթին Սիրոհի արիւնահեղ պատերազմաւ յաղթեց Պէօրըկարա զօրավարին։ Ետքը յաղթական բանակովն վազեց հարաւային տէրութեանց վրայ, և առանց ընդմիջելու ետեւէ ետեւ շատ մը յաջող պատերազմներ մղելով, քաջասիրտ և յամառ պատերազմէ մը ետքը Վիքսպուրկ բերդը՝ ի յանձնաւորութիւն ստիպեց, և այս փառաւոր յաղթութեան արդիւնքն եղաւ 30 հազար դերի, 218 թնդանօթ, 35 հազար հրացան և Միսիսիբի գետին տիրապետութիւնը որ վաճառականութեան կարեւոր դուռ մի է։

Այս յաղթութենէն ետքը Կրանդ կանոնաւոր զօրաց բանակին մէջ բարձրաստիճան զօրավարի պաշտօն ունեցաւ. և նոյն պաշտօնիւ առաջ տանելով յաղթութեանց ընթացքը, շատ տեղերէն ապստամբները հալածեց։ Հարիւր քաղաք իրեն շնորհակալութիւն մատուցին, և Լինքըլն նախագահին առաջարկութեամբ, 1864ին մարտի 2ին զինուորական պատուոյ ամենաբարձր աստիճանը բարձրացուցին զինքը, այն է տեղակալ զօրավար, և նոյն ամսոյն 10ին Միացեալ Նահանգաց բոլոր զօրաբանակին ծայրագոյն հրամանատար անուանեցաւ. և ահա երեք տարուան մէջ խաղախորդութեան հաշուէգիրք բռնող անձն զինուորական պատուոյ ծայրը հասաւ։

Հիմա Կրանդ հասարակապետութե նախագահ է։

ՎԱՅՐԵՆԻ ԶԻՈՑ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՄԵԿՍԻԿԱ

Որսորդները բլրան մը վրայ ելան, ուրուն գազաթէն իրենց դիւրին էր տեսնել հորիզոնին վրայ կենդանեաց ան-

թիւ բազմութիւն մը, նկարագեղ կերպով հաւաքուած, և ամենեւին անկապ կած իրենց սպառնացող վիճակին։ Մեկ սիկացիք մէկէն ձևացուցին վայրենի ձիերու մեծ շրջանը, ինչպէս որ կը կոչեն. այսինքն, ամենէն ճարտար ձիաւորներն ամեն կողմ ցրուեցան, մէկմէկէ չափաւոր հեռաւորութեամբ, մեծ բուրակ մը ձևացնելու կերպով։

Երբոր պատրաստութիւնները լմնացան և որսորդները ցրուեցան, ամենքը ձիերնէն իջան, զանոնք ետեւէն տանելով, և բարձր խոտերուն մէջ մտան բոլորակը աւելի պզտիկցնելու համար։

Վայրի ձիերն որ մինչև այն ատեն հանգիստ կը ճարակէին՝ գլուխնին վեր վերուցին, ականջնին տնկեցին և սկսան խըխնջելով օդը շնչել։ Յետոյ շատ մը մէկ տեղ ժողուելով խիտ ջոկ մը կազմեցին, և սկսան երթալ հանդարտ ընթացքով դէպ ի բամբակենեաց անտառ մը՝ գետի մը եզերք։

Այն ատեն որսորդութիւնն սկսաւ։ Վեց որսորդ աղէկ հեծած՝ յարձրեցան բոլոր ուժով վայրի ձիերուն խըմբին առջև, անոնց գլխուն վրայ սուլեցնելով իրենց ճօպանները։ Ձիերն զանոնք տեսնելով զարհուրած ճամբանին փոխեցին աճապարանք. վախով խըխնջելով, և ուրիշ ճամբէ մը փախան։ Բայց ամէն անգամ որ որսորդներուն շրջանակէն անցնիլ կը փորձէին, ձիաւորներն իրենց մէջտեղը կը յարձրէին, և զիրենք կը ստիպէին ետ դառնալու։

Երբոր այս գործողութիւնս երկայն ատեն տևեց և ձիերն սկսան կատաղութենէ կուրանալ, նշան մը տրուելով շրջանակն մէկ կողմէն բացուեցաւ։ Ձիերը խուռն դիմեցին որոտման թաւալման ձայներով դէպ ի այն մուտքը՝ որ իրենց առջևը բացուած կ'երևար, ընդոտնելով ամեն արգելք որ իրենց դէմ ելնէր։ Բայց որսորդներն ալ ասոր կը սպասէին. որք ճարտարութեամբ զանոնք քշեր էին դէպ ի կրծի մը բերան, երկու բաւական բարձր լեռանց միջոց, որուն բերանը որսորդք 15 ոտք բար-